

MUS143 PİYANO I

Doç. Elif ÖNAL ÇUBUKÇU

JOHANN SEBASTIAN BACH'IN "WELL-TEMPERED CLAVIER" 2. KİTAP Mİ BEMOL MAJÖR PRELÜD VE FÜG NO.7 (BWV 876) ESERİNİN ÇALIŞILMASI

JOHANN SEBASTIAN BACH

Johann Sebastian Bach (1685-1750) dünyaca ünlü Alman Barok müzik bestecisi ve orgcudur. 21 Mart 1685 tarihinde Almanya'da müzisyen bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta annesini ve babasını kaybeden Bach Ohrdruf'ta çalgıcılık yapan ağabeyi ile yaşamaya başlamıştır. Bu sürede müziğe iyice merak duymaya başlayan Bach gençliği ve okul hayatı boyunca Alman müzisyenleri araştırmış, okulu bitirdikten sonra Armstadt'ta org çalmaya başlamıştır. 1707 yılında kuzeni Maria Barbara Bach ile evlenen Bach'ın bu evlilikten 7 çocuğu olmuş fakat 3 tanesi küçük yaşlarda hayatını kaybetmiştir. Evlendikten 13 yıl sonra eşini kaybeden Bach, 1 yıl sonra 17 yaşındaki soprano Anna Magdalena Wilcke ile evlenmiş ve bu evlilikten de 13 çocuğu olmuştur. Johann Sebastian Bach, 28 Haziran 1750'de Leipzig'de hayatını kaybetmiştir. Ömrü boyunca 1000'e yakın beste yapmış olan Bach, müzik tarihinin en çok eser veren bestecilerinin başında gelmektedir.

Stilini, Alman tarzının yanı sıra özellikle İtalya ve Fransa gibi ülkelerden aldığı ritmlerin, formların ve yapıların adaptasyonu ve kontrpuan, armoni ve müzikal motiflerin organizasyonundaki ustalığıyla oluşturmuştur. Bach'ın müziği; teknik hakimiyeti, artistik güzelliği ve entelektüel derinliği sebebi ile repertuvarda çok önemli bir yere sahiptir. Bach, müziğinin 19. yüzyılda tekrar çalınmaya başlanması ve ilginin tekrar canlanmasına kadar, kendi döneminde büyük bir besteci olarak bilinmemiş, ancak kendisine bir orgcu olarak büyük saygı duyulmuştur. Bugün ise Johann Sebastian Bach, klasik Batı müziğinin en büyük bestecilerden biri olarak kabul edilmektedir.

J. S. Bach'ın eserleri, *Bach Werke Verzeichnis* (Bach Eserleri Kataloğu) kelimelerinin baş harflerinden oluşan BWV numaralarıyla indekslenmektedir. Bu katalog Wolfgang Schmieder tarafından derlenerek 1950 yılında basılmış ve kronolojikten ziyade tematik

olarak düzenlenmiştir. Örneğin BWV 525'ten BWV 748'e kadar olan eserler org için yazılan eserlerdir.

WELL-TEMPERED CLAVIER

Klasik Batı müziği repertuarının en önemli eserleri arasındaki *Well-Tempered Clavier* (Almanca *Das Wohltemperierte Klavier*, Türkçe "İyi Düzenlenmiş Klavye") BWV 846-893, Johann Sebastian Bach'ın 1722 yılında solo klavye için bestelemeye başladığı ve majör ve minör tonların tümünde 48 tane prelüd ve füğden oluşan iki kitaplık bir settir. İlk kitap 1722'de, ikinci kitap ise bundan 20 yıl sonra 1742'de bestelenmiştir.

Bach zamanında Almanca'daki "Klavier" (klavye) kelimesi klavyeli çalgıları, daha ziyade de çembalo, klavsen veya klavikordu belirten genel bir ad idi; ancak günümüzde piyanoyu da kapsayan bir terimdir.

Well-Tempered Clavier'ın her kitabı, 24 tane prelüd ve füğ çifti içermektedir. Her prelüdü, aynı tonda bir füğ takip eder. İlk prelüd ve füğ do majör, ikincisi do minör, üçüncüsü do diyez majör, dördüncüsü do diyez minör vb. kromatik sırayla devam etmekte ve her kitap böylelikle si minör bir prelüd ve füğ ile bitmektedir.

1. Kitap

BWV 846 Do Majör
BWV 847 do minör
BWV 848 Do diyez Majör
BWV 849 do diyez minör
BWV 850 Re Majör
BWV 851 re minör
BWV 852 Mi bemol Majör
BWV 853 mi bemol minör
BWV 854 Mi Majör
BWV 855 mi minör
BWV 856 Fa Majör
BWV 857 fa minör
BWV 858 Fa diyez Majör
BWV 859 fa diyez minör
BWV 860 Sol Majör
BWV 861 sol minör

2. Kitap

BWV 870 Do Majör
BWV 871 do minör
BWV 872 Do diyez Majör
BWV 873 do diyez minör
BWV 874 Re Majör
BWV 875 re minör
BWV 876 Mi bemol Majör
BWV 877 mi bemol minör
BWV 878 Mi Majör
BWV 879 mi minör
BWV 880 Fa Majör
BWV 881 fa minör
BWV 882 Fa diyez Majör
BWV 883 fa diyez minör
BWV 884 Sol Majör
BWV 885 sol minör

BWV 862 La bemol Majör
BWV 863 sol diyez minör
BWV 864 La Majör
BWV 865 la minör
BWV 866 Si bemol Majör
BWV 867 si bemol minör
BWV 868 Si Majör
BWV 869 si minör

BWV 886 La bemol Majör
BWV 887 sol diyez minör
BWV 888 La Majör
BWV 889 la minör
BWV 890 Si bemol Majör
BWV 891 si bemol minör
BWV 892 Si Majör
BWV 893 si minör

Bach bu eseri bestelediği sıralarda, buna benzer sistemde sadece bir eser bilinmekteydi. O da Johann Christian Schickhardt'ın (1681-1762) sırayla her tonda ve alto flüt, flüt veya keman ve basso continuo için 24 tane sonattan oluşan Op.30 *L'alphabet de la Musique* (Müziğin Alfabetesi) adlı eseri idi.

Bach, bu eserindeki bazı prelüd ve fügler için, daha önceki eserlerini kaynak olarak kullanmıştır. Örneğin *Well-Tempered Clavier'in* ilk albümündeki 11 tane prelüd, Bach'ın 1720 yılında bestelediği *Klavierbüchlein für Wilhelm Friedemann Bach* adlı eserindeki parçaların birer versiyonlarıdır.

Müzikal olarak *Well-Tempered Clavier'in* yapısal düzenliliği, çok geniş bir yelpazeye yayılmış olan stil çeşitliliğinden ileri gelir. Prelüdlere daha serbest formlardadır; ancak yine de çoğu, tipik Barok dönem melodik formlarını sergilerler (Örnek: 1. kitaptaki do minör, re major ve si bemol majör prelüd ve fügler). Prelüdlere müzik cümleleri ile toplam ölçü sayıları karşılaştırıldığında, değişik ve düzensiz ölçü sayıları açısından dikkat çekicidirler.

Fügler ise iki ila beş sesli olarak yazılmışlardır. Çoğu üç ve dört sesli fügler olup, sadece iki tanesi beş sesli (BWV 849 ve 867) ve bir tanesi iki sesli fügdür (BWV 855). Füglerde sergi (exposition), tematik ters çevirme (inversion) ve sıkıştırma (stretto) gibi birçok kontrapuntal besteleme metodu kullanılmıştır ve bu fügler Bach'ın org için olan füglerinden çok daha kompakt ve yoğunlardır.

Her prelüd ve füg arasındaki motifsel ilişkileri analiz etmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu prelüd ve fügler arasında en belirgin motifsel bağlantı, prelüdü ilk 4 notasının füg temasında aynı yönde ancak yarı hızda kullanıldığı, WTC 1. kitabın si majör prelüd ve fügünde görülmektedir.

**WELL-TEMPERED CLAVIER 2. KİTAP
Mİ BEMOL MAJÖR PRELÜD VE FÜG NO.7 (BWV 876)**

- PRELÜD

Örnek 1-a (1. ölçü)

Örnek 1-b (1. ölçü)

Bu Prelüd'ün ilk ölçüsü, tüm Prelüd'de kullanılacak olan ana tematik malzemeyi vermektedir. Bu malzeme, yukarıdaki örneklerde de yer alan 1. ölçünün sol elindeki motiftir. Bu motif sağ ya da sol el, her geldiğinde aynı artikülasyonda çalınmalıdır. Bu artikülasyona karar verirken birkaç seçenek karşımıza çıkar. Çoğu edisyonda herhangi bir artikülasyon işareti yoktur ve bu bizi bir serbestliğe iter. Bu tür durumlarda ya tamamı bağlı, ya da tamamı bağımsız çalınmaktadır. Bir seçenek de Örnek 1-b'de görülen artikülasyon kombinasyonudur. Motifin arpej gibi aralıklı olan kısmı bağımsız, başındaki bitişik seslerin oluşturduğu işleme bağlı çalınabilir. Bu artikülasyon daha uygun olabilir. Çünkü motifin başındaki işlemenin asıl ortası mi bemoldür ve bu 3 işleme notasının daha iddiasız ve işleme karakterinde olması için bağlı çalınması ve ardından gelen aralıklı notaların daha artiküle duyulabilmesi için bağımsız çalınması tercih edilebilir.

Örnek 1-b'de sol elin parmak numarası, Örnek 1-a'dan farklı olarak, mi bemol başlangıcı 2 ile çalınmaktadır. Ancak Örnek 1-a'daki gibi 1 ile başlaması tercih edilebilir. Siyah tuşa başlangıç niteliğindeki bu pasaj için 1. parmak daha etli ve risksiz olacaktır. Üstelik 2 ile başlandığı takdirde hemen devamında parmak geçişi de söz konusu olacağı için, bunun ekstra bir hareket olacağı düşünülerek Örnek 1-a tercih edilebilir.

Örnek 2: (25. ölçü)

Örnek 3: (50-51. ölçüler)

Ana motifin artikülasyonuna Örnek 1-b'deki gibi karar verildiği takdirde her geliş bu şekilde olmalıdır. Örnek 2 ve Örnek 3'te bu kez sağ elde gelen bu motif, karar verilen bu artikülasyonda işaretlenmiştir. Bu ana motif Örnek 3'te ritmik olarak farklı gözükse de, bu fark sadece motifin başındaki sekizlik es yerine, önceki gruptan bağlı gelen notadır. Ancak her iki motif de ritmik olarak aynı duyulacaktır, çünkü Örnek 3'teki bağlı gelen nota kısa kesilecek ve neredeyse o vuruşta sekizlik bir es varmış gibi duyulacaktır.

50. ölçünün son vuruşunda si bemol üzerindeki mordan süslemesi, genellikle Örnek 3'te açılımı verildiği gibi çalınmaktadır. Bu mordan (ve tüm mordanlar), açılımda belirtildiği gibi, Romantik dönem mordan ve süslerinden farklı olarak direkt olarak vuruş başında ve sol elin ilk sekizlik notası ile aynı anda başlamalıdır.

Örnek 4-a: (2. ölçü)

Örnek 4-b: (2. ölçü)

Örnek 5-a: (4. ölçü)

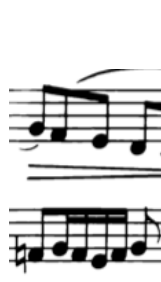
Örnek 5-b: (4. ölçü)

Prelüd'ün giriş ana temasını takip eden bu 2. ve 4. ölçülerde, edisyonlarda küçük ama üzerinde çarpma çizgisi olmadan sekizlik şekilde yazılı mi bemol ve la bemol notaları, kesinlikle çarpma değildir. Bu küçük notalar çoğunlukla apojiyatürleri belirtmek için kullanılır ve tam anlamıyla süs sayılmazlar. Çeşitli edisyonlar incelendiğinde bu pasajın iki şekilde çalınabileceğini anlarız. Örnek 4 ve Örnek 5'in a ve b'lerinde aynı pasajın iki farklı açılımı verilmiştir. Her iki açılım da apojiyatür karakterini vermektedir. Ancak tercih edilmesi gereken bu örneklerin b'lerindeki olmalıdır. Bunun sebebi, küçük notanın dörtlük değil sekizlik yazılmış olması ile, bize kısa değerli bir nota olacağı sinyalini vermesidir.

Her iki durumda da dikkat edilmesi gereken bir husus da, apojiyatür mi bemol ve la bemol notalarının, tam vuruş başında denk gelmesi, sol elin ve sağ eldeki akorun diğer sesleri ile aynı anda çalınması gereğidir. Böylelikle sağ elde ölçü başında net bir şekilde Örnek 4'te fa-mi bemol akoru, Örnek 5'te ise si bemol-mi bemol-la bemol akoru tınlayacaktır.

Örnek 6: (9-10. ölçüler)

Örnek 7: (56. ölçü)

Örnek 8: (67-68. ölçüler)

9/8lik tartımdaki bu Prelüd'ün ritmik birimini sekizlikler oluşturmaktadır. Tüm Prelüd'de sadece, yukarıdaki örneklerde de verilmiş olan birkaç yerde onaltılıklara rastlarız. Örnek

6'nın sol elindeki onaltılık motif bir işleme'nin açılımıdır. Örnek 7'nin sol elindeki onaltılık motif ise, her ne kadar notasyonda hemen fark edilmese de, aslında la bekar notası üzerinde bir grupetto'dur.

Örnek 6'nın sağ elinde, özenle tutulması gereken notalar dikkat çekmektedir. 9. ölçüdeki bu tutulu pasaj, aslında 10. ölçüdeki la-do-mi bemol akorunun önden duyulmasıdır. Akorun her bir sesi üstten aşağıya doğru tek tek verilir ve tutularak da 10. ölçüye tınlayarak gelmiş olur. Tutulu seslerin altındaki partide yer alan sekizlik 2li nota grupları, birer işlemedir.

Örnek 8'in sağ elinin ikinci ölçüsündeki trill, her ne kadar Barok dönemde triller genellikle üstten başlasa da, burada esas notadan başlanmalıdır. Çünkü burada trill eğer üst sestem (mi bemol) başlarsa, trilden önceki nota ile (yine mi bemol) aynı olacağı için çiftlenecektir. Bu da hem iyi duyulmayacak hem de icra zorluğu getirecektir.

Örnek 9-a: (26. ölçü)   Örnek 9-b: (28. ölçü)

Örnek 6'nın sağ elinde karşılaştığımız tutulu notaların bir benzeri ile Örnek 9'da da karşılaşmaktayız. Örnek 9-a ve b örnekleri, Örnek 6'daki ile aynı şekilde, ölçülerin ikinci vuruşundaki akorun önceden duyulması şeklinde görülmektedir. Aradaki tutulmayan notalar ise (Örnek 9-a'da do, Örnek 9-b'de si bemol) geçiş notalarıdır.

Örnek 10-a: (34. ölçü, sol el)   Örnek 10-b: (37. ölçü, sol el)

Örnek 10-c: (39. ölçü, sol el)

Örnek 10-d: (41. ölçü, sol el)

Örnek 10'un dört versiyonunda çeşitli ölçülerin sol elleri verilmiştir. Bu sol el büyük aralıklı notalarında parmak numarası olarak ardarda 5. ve 1. parmaklar kullanılmalıdır. Siyah tuşa denk gelse bile bu kenar parmaklar kullanılmalıdır ki, özellikle Örnek 10-c ve d'de oktav aralığını aşan aralıkların icrası teknik olarak daha az riskli olsun.

Bu örneklerde ikili bağ altındaki notalar, aslında armoninin akorlarının açılmış halleridir. Bu sebeple de edisyonlarda bağlı yazılmaktadırlar.

Örnek 11-a: (70-71. ölçüler)

Örnek 11-b: (70-71. ölçüler)

Prelüd bölümünün son iki ölçüsü yukarıda iki farklı şekilde verilmiştir. Fark edileceği gibi son iki mi bemol notaları, a ve b örneklerinde farklı ellere verilmişlerdir. Burada tercih icracıya kalmıştır. Fakat artikülasyonunun bozulmaması ve cümlelemenin bölünmemesi için, sağ el çizgisinin son notasının Örnek 11-b'deki gibi yine sağ el ile çalınması daha uygun olacaktır. Sonuçta bu nota, önceki çizgiye aittir ve kalın mi bemol notası tek başına kalmalıdır.

- FÜG

Bu Füg'de konunun (subject) 12 tane girişi vardır. Bunların arasında, sadece 55. ölçüde başlayan temada bir değişiklik söz konusudur. Onun dışında tüm konular tam melodik uzunluğunda verilir.

Örnek12: Füg'ün teması (1-7. ölçüler)

1. 1-7. ölçüler – Bas partisinde
2. 7-13. ölçüler – Tenor partisinde
3. 14-20. ölçüler – Alto partisinde
4. 21-27. ölçüler – Soprano partisinde
5. 30-36. ölçüler – Tenor partisinde
6. 31-37. ölçüler – Bas partisinde
7. 37-43. ölçüler – Alto partisinde
8. 38-44. ölçüler – Soprano partisinde
9. 53-59. ölçüler – Tenor partisinde
10. 55-59. ölçüler – Alto partisinde
11. 59-65. ölçüler – Soprano partisinde
12. 60-66. ölçüler – Bas partisinde

Örnek 13: Füg'deki temaların partilere dağılımı

Fügdeki 5 episod ise şunlardır:

Örnek 14-a: 1. Episod (12-13. ölçüler)

Örnek 14-b: 2. Episod (19-20. ölçüler)

Örnek 14-c: 3. Episod (26-30. ölçüler)

Örnek 14-d: 4. Episod (43-53. ölçüler)

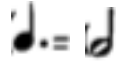

Örnek 14-e: 5. Episod (65-70. ölçüler)

Bu Füg'ün temel karakteri, özellikle çok yönlü senkoplarında, ortaya çıkması için sakin olması gereken ritmik malzemesindeki büyük çeşitlilikle belirlenir. Aynı zamanda, *alla breve* zaman işareti, hareketin yavaşlamasını önler ve ılımlı bir akış sağlar. Bu sakin ama akıcı stil, sıkı legato gerektiren aralıklı materyale de yansır.

Üçlü hareketi ile Prelüd'ün ruh hali, Füg'deki çiftli zaman anlayışından oldukça farklı olduğu için, Prelüd'ün Füg'e nazaran temposu şu şekilde belirlenebilir:

Prelüd'deki 1 vuruş (noktalı dörtlük nota) = Füg'deki 1 vuruş (ikilik nota)

Yaklaşık olarak metronom süresi 72 civarındır. 72 rakamı Prelüd'de noktalı dörtlüğe, Füg'de ise ikilik notaya denk gelir.

Füg'ün birinci kısmında, gittikçe artan sayıda ses partisi ve artan ses düzeyi nedeniyle gerginlik yavaş yavaş yükselmektedir. Ancak bu birikim çok da yüksek bir seviyeye ulaşmaz ve 29-30. ölçülerdeki kapanış ile, neredeyse füğün başlangıcındaki kadar yumuşak bir anlatıma gelinir.

Örnek 15: (36-37. ölçüler)

Füg'ün ikinci yarısındaki dinamik süreçler, birinci bölümdeki dinamik yoğunluk seviyesini yükseltmektedir. Birinci ve ikinci stretto'lar arasındaki gerginlik artışı, ses partilerindeki ikiden dörde artış ve ses registeri seviyesinde ani ve sert artış sebebi ile daha fazladır (Örnek:15).

59-62. ölçülerdeki final stretto'sunda, soprano ve bas partilerindeki mükemmel paralel tema kombinasyonu ile zirveye ulaşılır.